

طراحی الگوی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی

لیلا علیزاده

دانشجوی دکتری گروه برنامه ریزی درسی، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی مرند، ایران

دکتر شهرام رنج‌دوست (نویسنده مسئول)

استادیار، گروه برنامه ریزی درسی، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی، مرند، ایران

dr.ranjdoust@gmail.com

دکتر جعفر قهرمانی

استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی، مرند، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۱۱

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی طراحی الگوی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی پرداخته است. این پژوهش از نظر روش کیفی و از نوع پدیدارشناسی است. جامعه آماری این پژوهش را اساتید و صاحب‌نظران رشته علوم تربیتی با گرایش برنامه‌ریزی درسی، مدیریت آموزشی، روان‌شناسان، کارشناسان اداره کل آموزش و پرورش تشکیل دادند. مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۱۴ نفر از خبرگان به صورت هدفمند انتخاب شدند. مصاحبه‌های ضبط‌شده به صورت کتبی ثبت شدند و به روش هفت مرحله‌ای کلایزری با اطلاعات گردآوری‌شده حاصل از مصاحبه‌ها با تکنیک تحلیل محتوا، شامل روش‌هایی که برای تحلیل متون نوشتاری حاصل از مصاحبه و نرم‌افزار Maxqda مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. برای اعتباربخشی الگوی طراحی برنامه درسی تلفیقی، از روش دلفی استفاده شد. روش دلفی به شیوه‌های مختلفی مورد استفاده گرفت. یکی از کاربردهای این روش، به منظور نظرخواهی از خبرگان و متخصصان برای تأیید اعتبار الگوهایی که از پژوهش منتج شده‌اند، است. بدین منظور برای اعتباربخشی الگوی طراحی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس بر اساس الگوی اگر، الگوی پیشنهادی به صاحب‌نظران و متخصصان ارائه شده و نظر آنان را درباره ویژگی‌های منطبق بر برنامه درسی و هر یک از عناصر برنامه درسی تلفیقی جمع‌آوری شد. نتایج نشان داد مدل ارائه‌شده الگوی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی شامل اهداف، محتوا، سازمان‌دهی محتوا، ویژگی فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای فعالیت‌های یادگیری و ارزشیابی می‌باشند.

واژگان کلیدی: برنامه درسی تلفیقی، شاداب سازی مدارس ابتدایی، مدیریت آموزشی، الگوی اگر

مقدمه

کردن انتظارات اولیه در یک سال تحصیلی وجود دارد، زیرا که مسئولان آموزش و پرورش باید برنامه‌ریزی منظم در جهت مسیر آموزش برای بهبود یادگیری دانش‌آموزان تصمیم بگیرند که آیا برنامه‌ریزی و پیشرفت دانش‌آموزان ابتدایی در جهت برآوردن انتظارات به صورت نوشتاری، با استفاده از معیار اندازه‌گیری مبتنی بر برنامه‌ریزی درسی می‌باشد؟ (کارتینه و همکاران، ۲۰۲۱، ۴)

یکی از راه‌ها برای رسیدن به این انتظارات، برنامه درسی تلفیقی است. از ضرورت‌های اتخاذ برنامه درسی تلفیقی، رشد روزافزون دانش بشری است. از سویی دیگر کثرت مواد درسی ارائه‌شده مجزا در کلاس‌های درسی باعث تکه شدن افراطی مدت‌زمان آموزش شده است. مطالب و محتوای درسی گنجانده‌شده در برنامه درسی موضوع-محور در مدت‌زمان مشخص‌شده برای تدریس و یادگیری کافی نیست و نیز به دلیل عدم وجود رابطه معنی‌دار بین محتوای دروس با زندگی و موقعیت‌های خارج از محیط آموزشی نیاز به برنامه درسی تلفیقی را محسوس‌تر می‌نماید (مهرمحمدی، ۱۳۸۳)؛ به عبارت دیگر منظور از تلفیق برنامه درسی ارتباط دادن و درهم آمیختن محتوای برنامه درسی به منظور تحقق هدف انسجام تجربیات یادگیری فراگیران است (یاقوتی و همکاران، ۱۳۹۲).

هالورسون و شریدان (۲۰۱۴) بیان کردند مباحث سازنده‌ای بر آموزش وجود دارد تا بتوان، چالش‌های مهمی را که مانع استفاده از برنامه‌ریزی برای یادگیری در کلاس درس هستند را متمایز کرد، از آنجایی که بیشتر کلاس‌های درس در سراسر جهان «هدف‌های یادگیری» را هدایت می‌کنند زیرا طرح و الگوی برنامه‌ریزی عملی، اکتشافی و خلاقیت محور است همچنین معلمان و مربیان تمایلی به استفاده از طراحی و ساخت برنامه‌های عملی در کلاس درس ندارند و از «آموزش‌گرایی» برای دستیابی به اهداف مسئولیت‌پذیری استفاده می‌کنند.

اهمیت و نقش آموزش و پرورش در بهسازی و توسعه زندگی فردی و اجتماعی موجب شده است که جامعه و اولیای دانش‌آموزان انتظار داشته باشند که مدرسه محیطی رشد دهنده، پویا و زمینه‌ساز پرورش استعداد‌های بالقوه فرزندان آنان باشد. یکی از اهداف تعلیم و تربیت فراهم کردن شرایط مساعد برای شکوفایی استعداد‌هایی است که بخش عمده آن در مدرسه پیگیری می‌شود. مدرسه به‌عنوان مهم‌ترین جایگاه حضور نسل‌های آینده، باید محیطی سالم و پویا باشد. یکی از موضوعات مهم که امروزه درباره آن بحث‌های بسیار شده است موضوع شاداب سازی مدارس است. (باس، ۲۰۰۰، ۱)

کسب توفیق در این رسالت خطیر، در گروه برنامه‌ریزی مناسب و کارآمد، برای آموزش و تربیت اثربخش تمام مؤلفه‌های انسانی در ابعاد مختلف روحی، جسمی، اخلاقی، اجتماعی و ... است. یکی از راه‌های رسیدن به این انتظارات، برنامه درسی تلفیقی^۲ است؛ یعنی برنامه‌ای که با اتصال مفاهیم و مهارت‌های اصلی به زمینه‌های متعدد باعث وحدت موضوع شود. مبحث تلفیق به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مباحث در حوزه برنامه‌ریزی درسی در حال حاضر شناخته‌شده است (اوپلکه، ۲۰۱۳، ۳). تلفیق برنامه درسی یک نیاز رو به توسعه است که عمدتاً به دلیل کاستی‌ها و معایب برنامه‌های درسی متداول (رشته محور و موضوعی) مطرح شده است. انفجار دانش و اطلاعات، گسیختگی و پراکندگی بخش‌های گوناگون برنامه درسی موضوع محور و رشته‌ای و عدم ارتباط آن با واقعیات زندگی شخصی و اجتماعی یادگیرندگان و نتایج و پیامدهای ناگوار برنامه‌های درس موجود، موجب توجه هرچه بیشتر صاحب‌نظران به مقوله تلفیق برنامه درسی گشته است (احمدی، ۱۳۹۰).

یافته‌های مبنی بر پیشرفت دانش‌آموزان در جهت برآورده

^۱ Katherine

^۲ Halverson., & Sheridan

^۱ Buss

^۲ . Integrated curriculum

^۳ . Oyeleke

شادی و نشاط در مدارس را جزء اهداف خود معرفی می‌کند. لذا انتظار می‌رود با ارائه تعریف دقیق و قابل‌سنجش از شادی و مشخص کردن مؤلفه آن، زمینه لازم را برای طراحی و اجرای اقدامات سیاستی فراهم کند (اکبرپوران و رضایی، ۱۳۹۷).

ایجاد مدارس شاد یکی از مشکلات سیستم آموزشی محسوب می‌شود. اگرچه این مسأله واقعاً یک مشکل قدیمی است اما تاکنون جدی گرفته نشده است. کم‌توجهی به شادی و نشاط و نیز کم‌توجهی به انتظارات و خواسته‌های دانش‌آموزان و فراهم نساختن زمینه‌های ابراز خود و تخلیه هیجانات، به روی آوردن به شادی‌های کاذب و گاه ابتلا به انواع آسیب‌های اجتماعی و حس بی‌معنایی زندگی منجر می‌شود. بسیاری از دانش‌آموزان کم‌هیجان به مدرسه علاقه‌مند نیستند و برخی از آن‌ها حس پنهانی فرار از مدرسه را دارند. این بدان معنی است که آن‌ها از مدرسه فرار نمی‌کنند و غایب نیستند، اما در کلاس‌ها با حس بی‌تفاوتی و در نتیجه عدم تلاش برای پیشرفت، شرکت می‌کنند. در برخی از مدارس ممکن است دانش‌آموزان علاقه فراوانی به حضور داشته باشند اما در برخی مدارس دیگر دانش‌آموزان به اجبار در مدرسه حاضر می‌شوند. این تفاوت‌ها در مدارس حاکی از عملکردهای مختلف مدارس است و باید در مدارس بازنگری اساسی صورت گیرد. سرلوحه تعلیم و تربیت قرن جدید این است که شوق زندگی کردن را به دانش‌آموزان بیاموزیم، پس باید معتقد باشیم که در حقیقت رشد پایدار ما در گرو شادی پایدار است و این شادی باید در مدارس ایجاد و مدیریت شود. مدرسه شاد می‌تواند شوق زندگی را به دانش‌آموزان هدیه دهد. نشاط و شادابی یکی از خلیات اساسی در زندگی فرد است و نقش مهمی در چارچوب حیات روانی و اجتماعی او بازی می‌کند (ایزدی، هاشمی و برزمینی، ۱۳۹۰).

بنابراین، با توجه به اینکه تاکنون یک الگوی منسجم و اثربخش راجع به برنامه درسی در دوره ابتدایی وجود دارد همچنین از آنجایی که فعالیت‌های دانش‌آموزان در مدرسه

رفتارها و نگرش‌های معلمان، دانش‌آموزان دیگر و روابط حاکم در مدرسه و حتی امکانات و فضای فیزیکی مدرسه تأثیر انکارناپذیری بر هویت‌یابی، شکوفایی استعدادها، پیشرفت تحصیلی، سلامت جسمی و روانی و شادمانی افراد دارد. لذا بهتر است مدارس به‌عنوان مهم‌ترین جایگاه حضور نسل‌های آینده، محیط سالم و پویایی را دارا باشند. بر این اساس، موضوع شاداب سازی مدارس، توجه پژوهشگران بی‌شماری را به خود معطوف می‌کند؛ زیرا مدارس از جهات فیزیکی، کالبدی و مدیریتی و ... موجب افسردگی تدریجی در دانش‌آموزان و معلمان می‌شوند. به‌طور کلی می‌توان گفت که یکی از غریب‌ترین نشانه‌های مشخص مدارس ما، غفلت از نشاط و شادی می‌باشد (فاضلیان و عظیمی، ۱۳۹۳).

هرچند شواهد حاکی از آن است که طی سال‌های گذشته مسئله شادی مدارس و راه‌کارهای افزایش آن، به یکی از دغدغه‌های اصلی نهادهای علمی و سیاستی بدل شده است. نظام آموزشی نیز نسبت به موضوع حساسیت نشان داده و در صدد اتخاذ سیاست‌هایی برای تغییر وضعیت موجود برآمده است. توجه به این موضوع در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نشان می‌دهد نظام آموزشی اراده‌ای جدی برای شادتر کردن مدارس دارد و آن را جزء اهداف خود معرفی می‌کند؛ اما مرور ساختار حاکم بر نظام آموزشی به‌خوبی نشان می‌دهد، تمایلی برای بهره‌گیری از علوم روان‌شناسان و جامعه‌شناسان، در بررسی مفهومی و تجربی شادی در این حوزه تولید کرده‌اند، وجود نداشته است. در سطوح بالا حرف از حیات طیبه و رسالت نظام آموزشی در رشد و تعالی دانش‌آموزان زده می‌شود. اینکه شادی نیز باید سوژه تربیت باشد تا دانش‌آموز در اختیار خود بگیرد و در راه رسیدن به کمال از آن بهره‌مند شود؛ اما در مقام اجرا شاهد دستورات خسته‌کننده ناظم‌ها در یک‌طرف و بخشنامه‌های بی‌رونتی اداری در طرف دیگر هستیم. نظام آموزشی که خود را در امتداد انبیاء تعریف کرده و وظایفش را تا رسالت راهنمایی انسان‌ها گسترانده است، نمی‌تواند نسبت به مسئله شادی دانش‌آموزان بی‌تفاوت باشد، ایجاد

می‌رسد که مرزبندی رشته‌ای را از بین می‌برد (شعبانی، ۱۳۸۹؛ عراقیه و همکاران، ۱۳۸۸).

کیس ۷ چهار نوع سازمان‌دهی تلفیقی شامل تلفیق محتوا، تلفیق مهارت‌ها و فرایندها، ۹، تلفیق مدرسه و فرد ۱۰ و تلفیق کل‌گرا ۱۱ را مطرح نموده است. یکی از رایج‌ترین قرائت‌ها از انواع رویکردهای برنامه درسی تلفیقی تقسیم آن به رویکرد میان‌رشته‌ای، چند رشته و فرارشته‌ای است. در رویکرد بین‌رشته‌ای یک مفهوم، مضمون، محتوا و مهارت محور سازمان‌دهی برنامه درسی قرار می‌گیرد و از رشته‌ها و مواد درسی مختلف برای توضیح و تبیین آن بهره گرفته می‌شود. در رویکرد چند رشته‌ای یک مفهوم و مضمون مشترک در رشته‌های مختلف به‌طور جداگانه مورد بررسی قرار می‌گیرد. در رویکرد فرارشته‌ای مرزبندی‌های رشته‌ای از بین می‌رود و از مضمون‌های وابسته به زمینه‌های واقعی زندگی استفاده می‌شود (احمدی، ۱۳۹۰).

شوبرت ۱۲ در مبحث مربوط به انواع سازمان‌دهی برنامه درسی از پنج رویکرد موضوعات مجزا، حوزه‌های گسترده، پروژه‌ها، هسته اصلی و تلفیق نام می‌برد. جیکوبز ۱۳ نیز در این زمینه شش رویکرد رشته محور، رشته‌های موازی، واحدهای درسی شکل‌گرفته از رشته‌های مکمل یکدیگر، واحدهای درسی میان‌رشته‌ای، الگوی روز تلفیق‌شده و برنامه کامل را مطرح ساخته است (مهرمحمدی، ۱۳۸۳).

این پژوهش از این لحاظ می‌تواند کاربرد و ضرورت داشته باشد که الگوی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی را برای ما مشخص کند. لذا، این پژوهش می‌تواند راهنمای بسیار خوبی برای برنامه‌ریزان درسی و کارشناسان آموزش و پرورش و هم‌چنین، خود دانش‌آموزان باشد و در صورت انجام پژوهش در دانش‌آموزان، پی آمدهای زیر به دست خواهد آمد:

- تولید دانش و اطلاعات جدید در زمینه طراحی الگوی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی

نیاز به آموزش‌های متنوع دارد. لذا این پژوهش قصد دارد با مطالعه رویکردها و الگوهای مختلف برنامه درسی تلفیقی و نیازهای واقعی دانش‌آموزان، الگوی بهینه برنامه درسی تلفیقی جهت شاداب سازی مدارس مقطع ابتدایی را طراحی نماید و به این سؤال پاسخ دهد که چگونه می‌توان طراحی الگوی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس دوره ابتدایی طراحی کرد؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت شاداب سازی مدارس برای والدین و مسئولین رده‌بالای آموزش و پرورش نیز مهم است. این موضوع از جهتی برای والدین دانش‌آموزان مهم تلقی می‌شود، چراکه آن‌ها دوست دارند فرزندانشان در مدارس لحظات خوب و دل‌نشینی داشته باشند و از طرفی به‌واسطه این علاقه به محیط مدرسه، باعلاقه به تحصیل علم و معرفت بپردازند. مسئولان رده‌بالای آموزش و پرورش که سالیانه هزینه‌های گزافی را برای تعلیم و تربیت فرزندان این مرزوبوم صرف می‌کنند، انتظار دارند که در آینده نیروی انسانی کارآمد و بانشاطی داشته باشند تا در فردایی نه‌چندان دور، چرخهای اقتصادی این کشور را بچرخانند؛ و درنهایت نیروی انسانی ایران زمین، افرادی متعهد و متدین باشند که جز برای رضای خدا کاری نکنند.

مطالعات انجام‌شده در حوزه تلفیق، حاکی از وجود رویکردها و الگوهای متنوعی است که هر یک از قابلیت‌هایی برخوردار است و بررسی آرای صاحب‌نظران در این زمینه روشن می‌سازد که تنوع مفاهیم و انواع اشکال تلفیق، معرف پیچیدگی و چالش نظری است که فهم مباحث مربوط به تلفیق در حوزه برنامه درسی، به همراه دارد. میلر ۶ یک پیوستار برنامه درسی تلفیقی را ترسیم می‌کند که با رویکرد چند رشته‌ای شروع‌شده، به سمت رویکرد میان-رشته‌ای حرکت می‌کند و سرانجام به رویکرد فرا رشته‌ای

^{۱۰} . Integration of School And Self

^{۱۱} . Holistic integration

^{۱۲} . Schubert

^{۱۳} . Jacobs

^۶ . Miller

^۷ . Case

^۸ . Integration of Content

^۹ . Integration of Skills /Processes

نرم‌افزاری، تعامل بین فناوری‌ها و محتوای آموزشی، سازمانی و تفویض اختیار مرتبط با فناوری از عوامل تکنولوژیکی مؤثر بر شاداب سازی مدارس در شهرستان سرپل ذهاب می‌باشد.

هاشم زاده و همکاران (۱۳۹۸) در بررسی تأثیر رویکرد تلفیقی برنامه درسی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه چهارم شهرستان خاش نشان دادند پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر در گروه کنترل و آزمایش در پس‌آزمون بعد از انجام برنامه درسی تلفیقی باهم تفاوت دارند به این معنی که اجرای برنامه درسی تلفیقی توانسته است باعث افزایش نمره پیشرفت تحصیلی دروس ریاضی، علوم، مطالعات اجتماعی، فارسی و هنر در سه حیطه شناختی، عاطفی، روانی حرکتی دانش‌آموزان گروه آزمایش شود.

درزی رادمندی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی طراحی و اعتبار سنجی الگوی برنامه درسی مبتنی بر فعالیت‌های فوق‌برنامه در دوره ابتدایی بر اساس الگوی کلاین پرداختند. نتایج نشان داد الگوی برنامه درسی فعالیت‌های فوق‌برنامه برای دانش‌آموزان دارای ویژگی‌های اساسی در زمینه غنی‌سازی یادگیری، برنامه درسی و اوقات فراغت دانش‌آموزان، افزایش عملکرد تحصیلی، رفع نواقص و کاستی‌های برنامه درسی رسمی نظام آموزشی و توجه به ویژگی‌ها، استعدادها، تفاوت‌ها و توانایی‌های فردی، محلی-منطقه ای است. به‌نحوی که ویژگی‌های هر یک از عناصر نه‌گانه برنامه درسی متناسب با شرایط دانش‌آموزان و نظرات متخصصین به ترتیب اهمیت شناسایی شد.

اکبرپوران و رضایی (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان مروری بر سیاست شادی/نشاط در مدارس ایران از ایده تا اجرا، نشان دادند نظام آموزشی در مقام اجرا، برای مقابله با شادی ناسالم، سازوکارهای مختلف طرد، سرکوب و توییح را به کار گرفته است این در حالی است که برای شادی سالم، برنامه اجرایی مشخصی ارائه نکرده است.

ارزانی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی عوامل

- فراهم نمودن اطلاعات لازم در خصوص پرورش شادی و نشاط در مدارس به کارشناسان و برنامه‌ریزان آموزش و پرورش و معلمان

- شناخت کافی از شاداب سازی مدارس و عوامل مؤثر بر شادی دانش‌آموزان

- طراحی روش شاداب سازی مدارس مناسب در برنامه درسی دانش‌آموزان توسط مؤلفان و کارشناسان کتب درسی از طرفی، تحقیقات و پژوهش در مورد طراحی الگوی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی شادی در کشور ما صورت نگرفته است. بنابراین، پژوهش حاضر از این لحاظ می‌تواند راه‌گشای بسیاری از مسائل مربوط به شاداب سازی مدارس ما باشد. بنابراین، آموزش و پرورش باید برای تغییرات و نوآوری‌ها به‌منظور اصلاح وضعیت موجود و تغییر هدف‌ها، محتوا و روش‌ها برای تربیت شاگردانی شاد تلاش کند. مشخص است در صورت عدم انجام پژوهش در زمینه طراحی الگوی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی، شیوه‌های مرسوم و جاری و خطی و کلیشه‌ای ادامه خواهد یافت و موجب اتلاف وقت و سرمایه و منابع انسانی و مانع بهره‌برداری و کارآمدی نیروی انسانی خواهد بود.

پیشینه پژوهش

احمدیان و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی که تحت عنوان طراحی و اعتبار یابی الگوی برنامه درسی آموزش مهارت‌های ارتباط بین فردی و اجتماعی در دوره دوم ابتدایی انجام دادند. نتایج نشان داد که جهت آموزش مهارت‌های ارتباط بین فردی و اجتماعی برای دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی باید دارای ۱۴ مهارت محوری اصلی، ۳۸ مهارت محوری فرعی و ۱۳۷ خرده مهارت ارتباطی به‌عنوان اهداف، ۴۶ مشخصه برای محتوا، ۹ روش تدریس و ۱۸ مشخصه برای روش‌های ارزشیابی برنامه درسی باشند.

دوستی و کاویانی (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی شناسایی عوامل تکنولوژیکی مؤثر بر شاداب سازی مدارس در شهرستان سرپل ذهاب پرداختند. نتایج نشان داد که هفت عامل پرورشی، آموزشی، اهداف رفتاری، سخت‌افزاری و

روش پژوهش

با توجه به اینکه تحقیق حاضر به طراحی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی می‌پردازد، روش پژوهش پدیدارشناسی توصیفی بود. جامعه آماری این پژوهش جهت گردآوری اطلاعات موردنیاز را اساتید و صاحب‌نظران رشته علوم تربیتی با گرایش برنامه‌ریزی درسی، مدیریت آموزشی، روان‌شناسان، تشکیل می‌دهد. برای تعیین نمونه آماری در این پژوهش، از روش نمونه‌گیری هدفمند ملاک‌محور استفاده شد. نمونه‌گیری ملاک‌محور یکی از شیوه‌های نمونه‌گیری هدفمند در پژوهش‌های کیفی است. در این شیوه نمونه‌گیری، نمونه‌ها بر اساس ملاک‌های خاصی شناسایی می‌شوند. در این مرحله نمونه‌ها بر اساس ملاک‌هایی مانند مدرک تحصیلی، آگاهی درباره دانش موضوعی (تألیف مقاله و کتاب در زمینه موضوع مربوطه) و تجربه عملی و آشنایی با مسائل طراحی برنامه درسی انتخاب شدند. با توجه به اینکه جامعه آماری این پژوهش را اساتید و صاحب‌نظران رشته علوم تربیتی با گرایش برنامه‌ریزی درسی، مدیریت آموزشی، روان‌شناسان، تشکیل می‌دهد، لذا تعداد ۱۴ نفر انتخاب شدند. داده‌ها با تکنیک مصاحبه‌های فردی نیمه ساخت یافته تا رسیدن به حد اشباع نظری جمع‌آوری شد. سؤالات مصاحبه از قبل طراحی اما در روند مصاحبه با بازاندیشی در هر مرحله، سؤالاتی حذف یا اضافه شدند. سؤالات به صورت کلی طراحی شدند تا به پاسخ‌دهنده مجال بیشتری برای پاسخگویی داده شود و بر اساس آنچه خودشان مهم می‌انگارند، پاسخ دهند. مصاحبه‌ها ضبط و یادداشت‌برداری می‌شوند و سپس پیاده می‌شوند. در طی کدگذاری متن مصاحبه‌های پیاده شده با استفاده از کدها علامت‌گذاری و ایده‌های تکراری شناخته‌شده، مفاهیم شامل کلمه‌ها و عبارتهایی خواهند بود که تجربه‌های مصاحبه‌شوندگان و ایده‌های آن‌ها را در خصوص شاداب سازی مدارس منعکس نمایند. همچنین جهت انجام این پژوهش با انجام مطالعات

شاداب سازی مدارس بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پرداختند. نتایج نشان داد که عوامل فیزیکی و آموزشی موردبررسی در شاداب سازی مدارس مؤثر می‌باشند ولی بین نتایج آنان تفاوت معناداری مشاهده می‌شود به این صورت که از نظر دانش‌آموزان عوامل فیزیکی دارای بیشترین و عوامل مدیریتی دارای کمترین میزان تأثیر در شاداب سازی مدارس و از نظر اولیای مدرسه عوامل فیزیکی دارای بیشترین و عوامل آموزشی دارای کمترین میزان تأثیر در شاداب سازی مدارس هستند.

هوا و همکاران ۱۴ (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی طراحی مدل برنامه‌ریزی درسی چندبعدی در ترویج تفکر آینده در مدارس ابتدایی پرداختند. نتایج نشان داد که بین گروه مداخله و کنترل در همه ابعاد تفاوت معناداری وجود دارد. بهبود در تفکر فردی آینده و ابعاد آن در گروه مداخله و همچنین با توجه به نوع مدرسه است و بهبود در تفکر آینده گروهی همراه با مشکلات در برخی حوزه‌ها همراه است. شارون و همکاران ۱۵ (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی حمایت از مدل‌سازی علمی از طریق برنامه‌ریزی درسی در کلاس‌های علوم مقطع ابتدایی پرداختند. نتایج نشان داد که اول مدل‌سازی برای ساختن و محتوای علمی و بسته به نوع مدل به طرق مختلف باهم ارتباط دارند؛ و دوم، نمایش ساختن محصولات (اشتراک‌گذاری با همسالان، معلمان یا کمک‌کنندگان) عامل اولیه‌ای است که درگیری کلی دانش‌آموزان را با فعالیت‌های علمی تعیین می‌کند؛ بنابراین طراحی برنامه درسی مبتنی بر تعادل ساختاری و فعالیت علمی که حاصل توسعه تفکر مدل علمی در کلاس درس علوم ابتدایی را شامل می‌شوند.

یانگ ۱۶ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی تأثیر برنامه درسی تلفیقی در تدریس مبتنی بر شادی و تدریس مبتنی بر نقشه ذهن پرداختند. نتایج نشان داد که تخیل و خلاقیت در عملکرد دانش‌آموزان تا حد زیادی مشاهده شد و تخیل دانش‌آموزان به‌طور طبیعی بهبود یافت.

^{۱۳}. Yang

^{۱۴} Hava& etal

^{۱۵} Sharon & etal

یادگیری، راهبردهای فعالیتهای یادگیری و ارزشیابی. مفروضات، مؤلفه‌ها، عناصر و ویژگی‌های برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی کدام است؟ شش مضمون اصلی الگوی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی عبارت‌اند از: اهداف، محتوا، سازمان‌دهی محتوا، ویژگی فعالیتهای یادگیری، راهبردهای فعالیتهای یادگیری و ارزشیابی.

برای هرکدام از این مضامین اصلی مؤلفه‌های پایه‌ای به شرح زیر مشخص شدند:

اهداف: ترکیب و پیوند دانش‌ها، روش‌ها، مهارت‌ها، ابزارها و چشم‌اندازها، کم کردن تعداد موضوعات درسی، اجرایی کردن اسناد بالادستی آموزش و پرورش در زمینه تلفیق برنامه درسی، ارتباط دادن برنامه درسی با مسائل و مهارت‌های زندگی و اجتماعی، توجه به علایق، نیازها، شخصیت و توانایی‌های یادگیرندگان، درک ابعاد مختلف موضوع از زوایای مختلف، متناسب کردن حجم محتوا و تنوع مواد درسی بازمان آموزش، تمرکز مشترک از طریق انتخاب مضامین ارزشمند، درگیر کردن معلمان و مدیران مدارس جهت شاداب سازی مدارس، طراحی برنامه درسی با مشارکت دانش‌آموزان، شاگردمحوری در طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه‌ها، طراحی برنامه درسی به صورت هیجانی و عاطفی و بدون استرس، طراحی برنامه درسی به صورت سرگرم‌کننده و آسان و جذاب، ترغیب دانش‌آموزان برای کنجکاوی و حل مسئله، تبدیل محیط آموزشی به محیطی پرنشاط، طراحی برنامه درسی جهت شکوفایی خلاقیت و استعداد دانش‌آموزان.

محتوا: انسجام و یکپارچگی محتوا، تکالیف کلامی، حرکتی، ذهنی و عاطفی، مربوط بودن محتوا با تجارب، علایق و نیازهای دانش‌آموزان، ایجاد فهم میان‌رشته‌ای، انعطاف‌پذیری محتوای برنامه درسی، ارتباط بین درس، محتوای آموزشی و طراحی‌های شاداب‌کننده، مطابقت محتوا با ویژگی‌های شناختی، هیجانی و شخصیتی دانش‌آموزان، محتوای متوازن و دوری از افراط و تفریط در

کتابخانه‌ای و مرور ادبیات تحقیق و پیشینه تحقیقات انجام‌شده، به گردآوری مطالب مرتبط، مرور نظریه‌ها و مفاهیم و مفروضات و اصول برنامه درسی تلفیقی پرداخته شد.

برای اطمینان از روایی و پایایی پژوهش پرسش‌های مصاحبه به تأیید چند متخصص رسانده می‌شود. لینکلن و گویا (به نقل از فلیک ۱۷، ۱۳۹۱) در ارزیابی مطالعات کیفی به معیارهای اعتمادپذیری، باورپذیری، اطمینان‌پذیری، انتقال‌پذیری و تصدیق‌پذیری اشاره نموده‌اند. برای دستیابی به این موارد، اقدامات زیر انجام شدند:

پایه‌سازی مصاحبه‌ها و تحلیل مداوم و همراه با گردآوری داده در طول انجام مصاحبه‌ها، بررسی نحوه کدگذاری مصاحبه‌ها توسط متخصصی دیگر برای اطمینان از درستی کدگذاری و سلیقه‌ای نبودن درک محقق از مضمون مصاحبه‌ها.

به عبارتی دیگر، برای اعتباربخشی الگوی طراحی برنامه درسی تلفیقی، از روش دلفی استفاده شد. روش دلفی به شیوه‌های مختلفی مورد استفاده قرار می‌گیرد. همان‌طور که گفته شد، یکی از کاربردهای این روش، به منظور نظرخواهی از خبرگان و متخصصان برای تأیید اعتبار الگوهایی که از پژوهش منتج شده‌اند، است. بدین منظور برای اعتباربخشی الگوی طراحی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس بر اساس الگوی اکرا، الگوی پیشنهادی به صاحب‌نظران و متخصصان ارائه شده و نظر آنان را درباره ویژگی‌های منطق برنامه درسی و هر یک از عناصر برنامه درسی تلفیقی جمع‌آوری شد.

یافته‌ها

اصول برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی کدام است؟

تحلیل اطلاعات نشان داد اصول اصلی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی عبارت‌اند از: اهداف، محتوا، سازمان‌دهی محتوا، ویژگی فعالیتهای

مسائل، محتوای جذاب و کودکانه، محتوای جدید و نوآورانه متناسب با نیازهای کودکان، سودمند بودن محتوا، محتوای درسی برای بهبود نگرش مثبت و خوش بین بودن دانش‌آموزان، توجه به رشد جنبه‌های شخصیتی و اجتماعی دانش‌آموزان

سازمان‌دهی محتوا: موضوع محور، رشته‌های موازی، چند رشته‌ای، حوزه‌های وسیع، میان‌رشته‌ای، فرارشته‌ای، سازمان‌دهی محتوا از مسائل آسان به سخت‌تر، محدودیت برای کتابهای اضافی خارج از مصوب آموزش و پرورش.

ویژگی فعالیت‌های یادگیری: سازنده گرا، انسان‌گرا، پیشرفت گرا، فراشناخت، جبران کمبودهای کتب درسی با برنامه درسی تلفیقی، زمان‌بر نبودن فعالیت‌های درسی، ایجاد اشتیاق و رقابت سالم علمی در میان دانش‌آموزان، تقویت قدرت تخیل و تصویرسازی ذهنی.

راهبردهای فعالیت‌های یادگیری: تدریس تیمی از معلمان متخصص در موضوع‌های مختلف، یادگیری گروهی و مشارکتی دانش‌آموزان، روش حل مسئله، روش اکتشافی، روش طوفان مغزی، یادگیری پروژه محور، یادگیری معنادار، بحث و گفتگو، یادگیری خود هدایتی، یادگیری با بازی، موسیقی، نقاشی و کارهای عملی، یادگیری از طریق

اردوها و بازدیدهای دسته‌جمعی.

ارزشیابی: خودارزیابی، گزارش‌نویسی، ارزشیابی فرایندمحور به‌جای نتیجه محور، ارزشیابی گروهی، مشاهده رفتار یادگیرندگان، جامع بودن ارزشیابی، توجه به رفتارها، فعالیت‌ها، مهارت‌ها، نگرش و عملکرد، نظرخواهی از والدین در ارزشیابی، تأکید بر کیفیت به‌جای کمیت، ارزشیابی حین عمل و یادگیری، ارزشیابی ضمنی و غیرمستقیم، ارزشیابی عملی و کاربردی.

در این بخش با استفاده تحلیل کیفی و نرم‌افزار maxqda کلیه مصاحبه‌های صورت در تحقیق به‌دقت مطالعه گردید و ابتدا کدها یا مضامین پایه استخراج شد. در گام ۹۷ مضمون پایه شناسایی گردید که با ترکیب برخی مضامین تعداد آن به ۶۸ مورد رسید. در گام بعدی مضامین پایه که به لحاظ معنایی به یکدیگر نزدیک بودند در یک گروه یا خوشه دسته‌بندی گردید. ۶ مضامین اصلی الگوی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی عبارت‌اند از: اهداف، محتوا، سازمان‌دهی محتوا، ویژگی فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای فعالیت‌های یادگیری و ارزشیابی. در جدول زیر عناصر اصلی و مضامین پایه استخراج شده نشان داده شده است.

جدول ۱. مضامین پایه و عناصر اصلی

مضمون کلی	عناصر اصلی	مؤلفه‌ها (مضامین پایه)
الگوی برنامه درسی تلفیقی جهت شاداب سازی مدارس دوره ابتدایی	اهداف	ترکیب و پیوند دانش‌ها، روش‌ها، مهارت‌ها، ابزارها و چشم‌اندازها
		کم کردن تعداد موضوعات درسی
		اجرایی کردن اسناد بالادستی آموزش و پرورش در زمینه تلفیق برنامه درسی
		ارتباط دادن برنامه درسی با مسائل و مهارت‌های زندگی و اجتماعی
		توجه به علائق، نیازها، شخصیت و توانایی‌های یادگیرندگان
		درک ابعاد مختلف موضوع از زوایای مختلف
		متناسب کردن حجم محتوا و تنوع مواد درسی با زمان آموزش
		تمرکز مشترک از طریق انتخاب مضامین ارزشمند
		درگیر کردن معلمان و مدیران مدارس جهت شاداب سازی مدارس
		طراحی برنامه درسی با مشارکت دانش‌آموزان
شاگردمحوری در طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه‌ها		

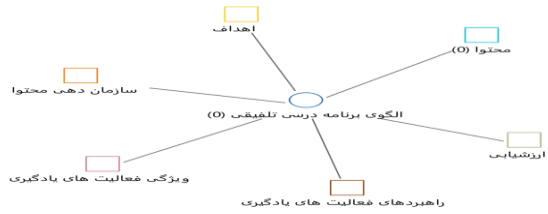
طراحی برنامه درسی به صورت هیجانی و عاطفی و بدون استرس	محتوا			
طراحی برنامه درسی به صورت سرگرم‌کننده و آسان و جذاب				
ترغیب دانش‌آموزان برای کنجکاوی و حل مسئله				
تبدیل محیط آموزشی به محیطی پرنشاط				
طراحی برنامه درسی جهت شکوفایی خلاقیت و استعداد دانش‌آموزان				
انسجام و یکپارچگی محتوا				
تکالیف کلامی، حرکتی، ذهنی و عاطفی				
مربوط بودن محتوا با تجارب، علایق و نیازهای دانش‌آموزان				
ایجاد فهم میان‌رشته‌ای				
انعطاف‌پذیری محتوای برنامه درسی				
ارتباط بین دروس، محتوای آموزشی و طراحی‌های شاداب‌کننده				
مطابقت محتوا با ویژگی‌های شناختی، هیجانی و شخصیتی دانش‌آموزان				
محتوای متوازن و دوری از افراط و تفریط در مسائل				
محتوای جذاب و کودکانه				
محتوای جدید و نوآورانه متناسب با نیازهای کودکان				
سودمند بودن محتوا				
محتوای درسی برای بهبود نگرش مثبت و خوش‌بین بودن دانش‌آموزان				
توجه به رشد جنبه‌های شخصیتی و اجتماعی دانش‌آموزان				
موضوع محور			سازمان‌دهی محتوا	
رشته‌های موازی				
چند رشته‌ای				
حوزه‌های وسیع				
میان‌رشته‌ای				
فرارشته‌ای				
سازمان‌دهی محتوا از مسائل آسان به سخت‌تر				
محدودیت برای کتاب‌های اضافی خارج از مصوب آموزش و پرورش				
سازنده‌گرا	ویژگی فعالیت‌های یادگیری			
انسان‌گرا				
پیشرفت‌گرا				
فراشناخت				

جبران کمبودهای کتب درسی با برنامه درسی تلفیقی		
زمان‌بر نبودن فعالیت‌های درسی		
ایجاد اشتیاق و رقابت سالم علمی در میان دانش‌آموزان		
تقویت قدرت تخیل و تصویرسازی ذهنی		

تدریس تیمی از معلمان متخصص در موضوع‌های مختلف	راهبردهای فعالیتهای یادگیری	
یادگیری گروهی و مشارکتی دانش‌آموزان		
روش حل مسئله		
روش اکتشافی		
روش طوفان مغزی		
یادگیری پروژه محور		
یادگیری معنادار		
بحث و گفتگو		

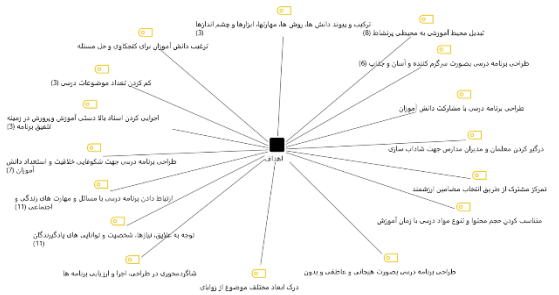
یادگیری خود هدایتی	ارزشیابی	
یادگیری با بازی، موسیقی، نقاشی و کارهای عملی		
یادگیری از طریق اردوها و بازدیدهای دسته‌جمعی		
خودارزیابی		
گزارش‌نویسی		
ارزشیابی فرایندمحور به‌جای نتیجه محور		
ارزشیابی گروهی		
مشاهده رفتار یادگیرندگان		
جامع بودن ارزشیابی		
توجه به رفتارها، فعالیت‌ها، مهارت‌ها، نگرش و عملکرد		
نظرخواهی از والدین در ارزشیابی		

تأکید بر کیفیت به‌جای کمیت		
ارزشیابی حین عمل و یادگیری		
ارزشیابی ضمنی و غیرمستقیم		
ارزشیابی عملی و کاربردی		

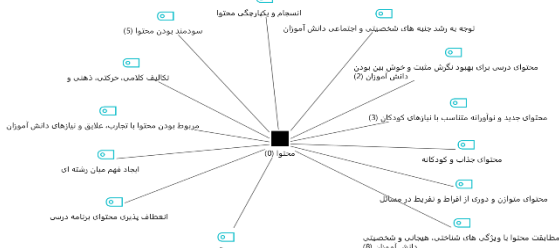

شکل ۱. مدل مفهومی الگوی برنامه درسی تلفیقی جهت شاداب سازی

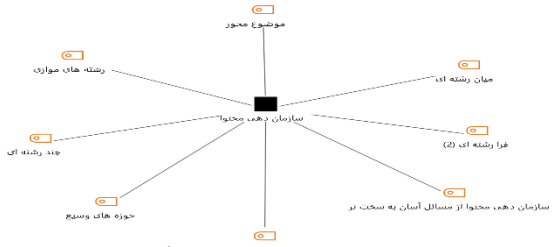
سازي

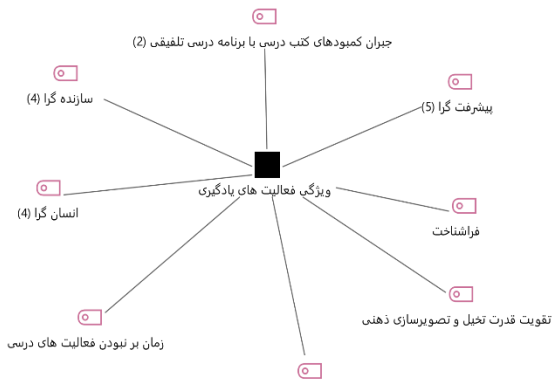
شکل ۲. مدل مفهومی مضامین پایه اهداف

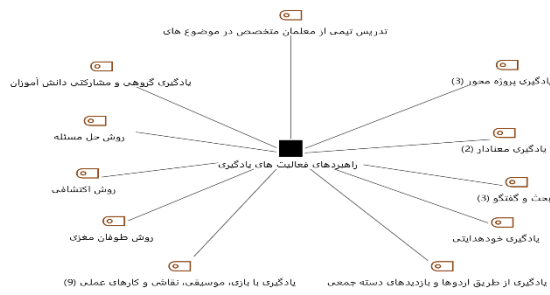
شکل ۳. مدل مفهومی مضامین پایه محتوا

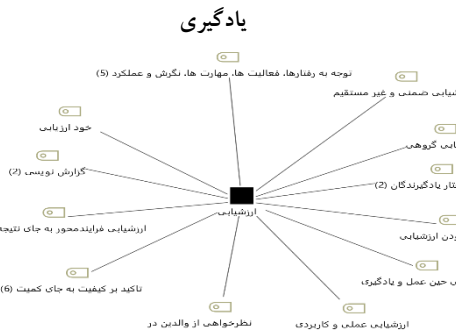
شکل ۴. مدل مفهومی مضامین پایه سازمان دهی محتوا

شکل ۵. مدل مفهومی مضامین پایه ویژگی های فعالیت های یادگیری

شکل ۶. مدل مفهومی مضامین پایه راهبردهای فعالیت های یادگیری

شکل ۷. مدل مفهومی مضامین پایه ارزشیابی

بحث و نتیجه گیری

در برنامه درسی تلفیقی فرایند ارزشیابی عملکرد، دانش آموزان را ملزم می کند که پیشرفتشان را از راه ارائه پاسخ های صحیح به تکالیف ارزشیابی مانند نوشتن و یا خواندن، ارائه فعالیت های حرکتی و یا موزیکال، مجموعه کار و یا حل گروهی یک مسأله ی تعریف شده نشان دهند. طرفداران این شیوه استدلال می کنند که این آزمون، مهارت های زندگی دانش آموزان را تقویت می کند. افزون بر این دانش آموزان تنها برای انتخاب بهترین پاسخ از بین چند گزینه آموزش داده نشده اند، بلکه آنان باید مهارت ها را فرا گرفته و از موضوعات درک اساسی پیدا کرده و آن را در موقعیت های واقعی به کار ببرند.

سرلوحه تعلیم و تربیت قرن جدید این است که شوق زندگی کردن را به دانش آموزان بیاموزیم، پس باید معتقد باشیم که در حقیقت رشد پایدار ما درگرو شادی پایدار است و این شادی باید در مدارس ایجاد و مدیریت شود. مدرسه شاد می تواند شوق زندگی را به دانش آموزان هدیه دهد. نشاط و شادابی یکی از خلیقات اساسی در زندگی فرد است و نقش مهمی در چارچوب حیات روانی و اجتماعی او بازی می کند (ایزدی، هاشمی و برزمینی، ۱۳۹۰). کسب توفیق در این رسالت خطیر (شادی سازی مدارس)، در گروه برنامه ریزی مناسب و کارآمد، برای آموزش و تربیت اثربخش تمام مؤلفه های انسانی در ابعاد

نتایج پژوهش با پژوهش‌های احمدیان و همکاران (۱۳۹۹)، دوستی و کایوانی، هاشم زاده و همکاران و درزی رادمندی و همکاران (۱۳۹۸)، اکبرپوران و رضایی (۱۳۹۷)، ارزانی و همکاران (۱۳۹۴)، هوا و همکاران (۲۰۱۹)، شارون و همکاران (۲۰۱۸)، یانگ و همکاران (۲۰۱۸) همخوانی دارد. برنامه‌های درسی موجود، مفاهیم را به صورت مجزا به کودک منتقل می‌کنند و انتظار می‌رود که خود دانش‌آموزان ابتدایی بین مفاهیم مختلف در ذهن ارتباط برقرار سازند. در این برنامه‌ها دانش‌آموزان به ناچار باید حجم زیادی از واژگان و مفاهیم را بیاموزند بدون آن‌که نحوه استفاده از آن‌ها را در زندگی خود بدانند. بر اساس بررسی‌ها و مطالعاتی که در متون موجود در زمینه برنامه درسی تلفیقی صورت گرفته، این نتیجه حاصل شده است که برنامه درسی تلفیقی صبغه دوره‌ای نداشته و اختصاص به دوره خاصی ندارد. با این وجود، هر چند در نمونه‌های تجربی، رویکرد تلفیقی در تمام سطوح و دوره‌های تحصیلی، حتی در سطح دانشگاه نیز دیده شده است؛ اما متداول‌ترین کاربرد این برنامه در دوره‌های پیش‌دبستان، ابتدایی و دوره اول متوسطه (راهنمایی) است (احمدی، ۱۳۹۰).

تلفیق برنامه درسی یک نیاز رو به توسعه است که عمدتاً به دلیل کاستی‌ها و معایب برنامه‌های درسی متداول (رشته محور و موضوعی) مطرح شده است. انفجار دانش و اطلاعات، گسیختگی و پراکندگی بخش‌های گوناگون برنامه درسی موضوع محور و رشته‌ای و عدم ارتباط آن با واقعیات زندگی شخصی و اجتماعی یادگیرندگان و نتایج و پیامدهای ناگوار برنامه‌های درس موجود، موجب توجه هرچه بیشتر صاحب‌نظران به مقوله تلفیق برنامه درسی گشته است (احمدی، ۱۳۹۰). از ضرورت‌های اتخاذ برنامه درسی تلفیقی، رشد روزافزون دانش بشری است. از سویی دیگر کثرت مواد درسی ارائه شده مجزا در کلاس‌های درسی باعث تکه شدن افراطی مدت‌زمان آموزش شده است. مطالب و محتواهای درسی گنجانده شده در برنامه درسی موضوع‌محور در مدت‌زمان مشخص شده برای تدریس و یادگیری کافی نیست و نیز به دلیل عدم وجود رابطه معنی‌دار بین محتوای دروس با زندگی و موقعیت‌های خارج از محیط آموزشی نیاز به برنامه

مختلف روحی، جسمی، اخلاقی، اجتماعی و ... است. ایجاد مدارس شاد یکی از مشکلات سیستم آموزشی محسوب می‌شود. اگرچه این مسأله واقع یک مشکل قدیمی است اما تاکنون جدی گرفته نشده است. بسیاری از دانش‌آموزان کم هیجان به مدرسه علاقه مند نیستند و برخی از آن‌ها حس پنهانی فرار از مدرسه را دارند. این بدان معنی است که آن‌ها از مدرسه فرار نمی‌کنند و غایب نیستند، اما در کلاس‌ها با حس بی‌تفاوتی و در نتیجه عدم تلاش برای پیشرفت، شرکت می‌کنند. در برخی از مدارس ممکن است دانش‌آموزان علاقه فراوانی به حضور داشته باشند اما در برخی مدارس دیگر دانش‌آموزان به اجبار در مدرسه حاضر می‌شوند. این تفاوت‌ها در مدارس حاکی از عملکردهای مختلف مدارس است و باید در مدارس بازنگری اساسی صورت گیرد. به عبارت دیگر، در مدارس، مسئولین می‌توانند از پیگیری درخواست‌ها و دیدگاه‌های اجتماعی جلوگیری کنند و جامعه باید مدرسه‌ای برای بهبود زندگی اجتماعی کودکان داشته باشد (گومیس^۱ و همکاران، ۲۰۱۷). با توجه به این امر و همچنین اهمیت شادابی مدارس در زندگی دانش‌آموزان و پیامدهای مثبت و منفی شادابی بر کیفیت زندگی و سلامت روان‌شناختی دانش‌آموزان از یک سو و جوان بودن جمعیت ایران و نقش سازنده دانش‌آموزان در کشور، این نکته را یادآوری می‌کند که کشور در شرایط حساسی به سر می‌برد و در صورتی که این قشر دچار ضعف، ناامیدی و سردرگمی و بی‌اعتنایی شوند، سلامت جامعه مورد تهدید قرار می‌گیرد. پس ضروری می‌نماید که بررسی بیشتری در این حیطه انجام شود و شاداب سازی مدارس مورد بررسی قرار گیرد. یکی از راه‌های رسیدن به این انتظارات، برنامه درسی تلفیقی است؛ یعنی برنامه‌ای که با اتصال مفاهیم و مهارت‌های اصلی به زمینه‌های متعدد باعث وحدت موضوع شود. در پژوهش حاضر، مضامین شناسایی شده بر اساس مطالعه پدیدارشناسی برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی، در قالب شش مضمون شناسایی شدند. شش مضمون اصلی عبارت‌اند از: اهداف، محتوا، سازمان‌دهی محتوا، ارزشیابی، ویژگی فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای فعالیت‌های یادگیری.

1. Gomis

به گونه طراحی شوند که با تأکید بر امور عینی، انگیزه و رغبت دانش‌آموزان را افزایش دهند تا دانش‌آموزان مفاهیم یاد گرفته شده را در موقعیت‌ها و زمینه‌های مختلف به‌کارگیرند. از تکنولوژی آموزشی در کلاس‌های درس استفاده گردد. دانش‌آموزان گروه‌بندی شده و تکالیف به صورت گروهی انجام گیرند. دانش‌آموزان در امور مدرسه و کلاس درس مشارکت داده شوند.

در ارزشیابی، از ارزشیابی توصیفی استفاده شود.

درسی تلفیقی را محسوس‌تر می‌نماید (مهرمحمدی، ۱۳۸۱). وجود مفاهیم نسبتاً عام میان نظام‌های مختلف رشته‌ای و به بیانی دیگر وحدت میان علوم تا حدی اجرای رویکرد تلفیقی را ضروری ساخته است. به‌علاوه چون انسان موجودی چندبعدی است و دارای نیازهای مختلف بوده همچنین برای زندگی نیازمند برخورداری از مهارت‌های گوناگون و متنوع است، ادامه زندگی و بهره‌مندی از مواهب و نعمت‌های الهی با تکیه بر یک بعد خاص عملی نیست و باید نگاه‌ها در برنامه درسی یک نگاه جامع‌الاطراف باشد. همین‌طور تأکیدی به‌وسیله روان‌شناسان یادگیری و مکاتب روان‌شناسی به‌ویژه مکتب گشتالت و نظریه‌ها و دیدگاه‌های فلسفی مثل نظریه ماورای فردی، روی کل شده است، طراحی برنامه‌های به‌صورت تلفیقی را ضروری می‌سازد. با توجه به موارد مطرح شده می‌توان ضرورت تلفیق را به شرح زیر خلاصه کرد (رضوی، ۱۳۹۵):

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، پیشنهادهای کاربردی به شرح ادامه برای برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی ارائه می‌شود:

در برنامه‌ریزی درسی، برنامه درسی تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی مورداستفاده قرار گیرد.

در طراحی اهداف، محتوا و سازمان‌دهی محتوا شاداب سازی مدارس و دانش‌آموزان مدنظر قرار گیرد.

در طراحی ویژگی‌های فعالیت‌های یادگیری، به شاداب سازی مدارس و دانش‌آموزان توجه شود.

راهبردهای فعالیت‌های یادگیری، در راستای شاداب سازی مدارس و دانش‌آموزان طراحی گردد.

پیشنهادهای کاربردی

با کمک اساتید، صاحب‌نظران، برنامه‌ریزان و معلمان به بازنگری برنامه درسی دوره ابتدایی پرداخته شود و برنامه‌ای با رویکرد تلفیقی در جهت شاداب سازی مدارس ابتدایی طراحی گردد.

در تدوین اهداف، محتوا، سازمان‌دهی محتوا، تأکید بر امور عینی مدنظر قرار گیرد. همچنین اهداف به صورت روشن و نیز به صورت اهداف دقیق رفتاری تدوین شوند.

ویژگی فعالیت‌های یادگیری و راهبردهای فعالیت‌های یادگیری

منابع

- احمدی، پروین (۱۳۹۰). «طراحی و سازمان‌دهی محتوای برنامه درسی: رویکرد بین‌رشته‌ای در برنامه درسی تلفیقی»، تهران: آبیژ.
- احمدیان، مینا، ملکی، حسن، اسکندری، حسین، موسی پور، نعمت‌الله، صادقی، علیرضا (۱۳۹۹). «طراحی و اعتبار یابی الگوی برنامه درسی آموزش مهارت‌های ارتباط بین فردی و اجتماعی در دوره دوم ابتدایی»، فصلنامه مطالعات برنامه درسی، دوره ۱۶، شماره ۶۲، صفحه ۴۷-۸۱
- آخوند فیض، لیدا، ذکائی، محمد سعید (۱۳۹۵). «تحول معنای شادی در گذار دوره زندگی: پژوهشی در میان زنان شهر کرمان»، فصلنامه برنامه‌ریزی و رفاه و توسعه اجتماعی، شماره ۲۹، ص ۳۹-۱.
- ارزانی، نیما، درویشی، حمید، زارعیان، مصیب (۱۳۹۴). «بررسی عوامل شاداب سازی مدارس بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان»، فصلنامه روانشناسی تربیتی، دوره ۶، شماره ۳، صفحه ۸۷-۹۸.
- اکبرپوران، سپیده، رضایی، محمد (۱۳۹۷). «مروری بر سیاست شادی/نشاط در مدارس ایران از ایده تا اجرا»، فصلنامه علمی پژوهشی سیاست‌گذاری عمومی دوره ۴ شماره ۲ ص ۱۴۲-۱۲۱.
- اکبرپوران، سپیده (۱۳۹۲). «بررسی تجربه شادی در زندگی روزمره دانش‌آموزی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- ایزدی، صمد، هاشمی، سهیلا، سرزمینی، لیلا (۱۳۹۱). «بررسی عوامل مؤثر در شاداب سازی مدارس از دیدگاه دانش‌آموزان و اولیای مدرسه: با تأکید بر توسعه فرهنگی»، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی، ۱ (۱): ۹۱-۱۱۸.
- جعفری، پرویش، طالب‌زاده، فاطمه (۱۳۸۹). «ارائه مدلی برای نشاط و شادی در مدارس ابتدائی شهر تهران»، فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، شماره ۴ ص ۳۲-۹.
- درزی رادمندی، هادی، کیان، مرجان، عباسی، عفت، حاجی حسین نژاد، غلامرضا (۱۳۹۸). طراحی و اعتبار سنجی الگوی برنامه درسی مبتنی بر فعالیت‌های فوق‌برنامه در دوره ابتدایی بر اساس الگوی کلاین، نظریه و عمل در برنامه درسی، دوره ۷، شماره ۱۴، ۱۹۳ - ۲۳۰.
- دوستی، وحید، کاویانی، الهام (۱۳۹۸). «شناسایی عوامل تکنولوژیکی مؤثر بر شاداب سازی مدارس در شهرستان سرپل ذهاب»، فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، دوره ۱۵، شماره ۵۲، صفحه ۱۸۳-۲۰۱.
- رضوی، سید عصمت (۱۳۹۵). «امکان اجرای برنامه درسی به شیوه تلفیقی در پایه دوم ابتدایی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه بیرجند.
- شعبانی، زهرا (۱۳۸۹). «طراحی و ارائه رویکرد جامعه تلفیق برنامه‌های درسی در حوزه علوم انسانی»، مجموعه مقالات کنگره راهکارهایی برای ارتقای علوم انسانی در کشور. ۴۸۰-۴۴۷.
- فاضلیان، پوراندخت، عظیمی، صابر (۱۳۹۳). «بررسی دیدگاه‌های معلمان در مورد چگونگی شاداب سازی مدارس با توجه به استانداردهای کالبدی طراحی فضاهای آموزشی»، پژوهش‌های تربیتی، شماره ۲۹ ص ۵۹-۴۱.
- فلیک، اووه (۱۳۹۱). «درآمدی بر تحقیق کیفی»، ترجمه هادی خلیلی، تهران: نشر نی.
- عظیمی، صابر (۱۳۹۲). «بررسی دیدگاه معلمان در مورد چگونگی شاداب سازی مدارس با توجه به استانداردهای آموزش و پرورش»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه خوارزمی تهران.
- عراقیه، علیرضا؛ فتحی و اجارگاه، کوروش؛ فروغی ابری، احمدعلی؛ فاضلی، نعمت‌الله (۱۳۸۸). «تلفیق راهبردی مناسب برای تدوین برنامه درسی چندفرهنگی»، فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۲ (۱).
- محمودنیا، علیرضا، رستگار، حسن، جوکار، فرهاد (۱۳۹۰). «میزان شیوع افسردگی و تأثیر درمان شناختی رفتاری بر کاهش آن در دانش‌آموزان»، مطالعات روان‌شناسی بالینی شماره ۵
- مهرمحمدی، محمود (۱۳۸۳). «برنامه درسی، نظرگاه‌ها، رویکردها و چشم‌اندازها»، تهران: سمت.
- یاقوتی، حمیده، جوادی پور، محمد، خسروی، علی اکبر (۱۳۹۲). «رویکردی تلفیقی در برنامه درسی تربیت بدنی مقطع ابتدایی: تبیین امکان از دیدگاه متخصصان»، دوفصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی، ۱ (۲): ۱۶۴-۱۴۹.
- Buss, d, (2000). "the evolution of happiness. American psychologist", educating for happiness vol. 55 (1), 15-23fordyce." retrieved from <http://www.gethappy.net/quebec.htm>.
- Gomis Chorro, S., Morales Fernández, M.A., Gilar Corbí, R (2017). "Happiness and Values in the Formation of Personal Identity in Students of the Fifth and Sixth Grade at Primary School", Universal Journal of Educational Research 5(5): 881-890.
- Haraldsdóttir, K(2015). "Determinants of happiness among secondary school students in Iceland", Department of Psychology School of Business.
- Halverson, E. R., & Sheridan, K. M (2014). "The Maker Movement in Education", Harvard Educational Review, 84(4), 495-504.
- Hava Vidergor, Mor.Givon, Eti.Mendel. (2019). "Promoting future thinking in elementary and middle school applying the Multidimensional Curriculum Model", Thinking, Volume, Pages 19-30
- Myers, D. G. (2000). "The friends and faith of happy people", American Psychologist, 12, 56-57.
- Katherine A. Valentine, Adrea J. Truckenmiller, Gary A. Troia, Sydney Aldridge. (2021). "What is the nature of change in late elementary writing and are curriculum-based measures sensitive to that change", Assessing Writing, Volume 50.
- Oyeleke, O (2013). "Curriculum Integration in Social Studies as Predictor of Academic Performance in Social Sciences", Journal of Education and Practice. 4(7), 25-32.
- Sharon Lynn Chu Elizabeth Deuermeyer Francis Que (2018). "Supporting scientific modeling through curriculum-based making in elementary school science classes", International Journal of Child-Computer Interaction, Volume 16, , Pages 1-8
- Yang. Y.Sh, Chun-Yi Lee, Tsai-Feng Cheng, and Shi-Jer Lou (2018). "Effects of the Life Curriculum

Integrating the Happiness Teaching and the Mind Mapping Teaching Methods on the Imagination for Second Graders”, International Journal of Information and Education Technology, Vol. 8, No. 2